

ספר
השולחן

השולחן

השולחן

מחברת עם השולחן

ספר

ברכת אברהם

הערות, ביאורים וחידושים

על מסכת

ביצה

ומכות מהדו"ת

עם השלמה

ירל בעזרת החונן לאדם דעת

על ידי

אברהם בלאאמרד שמשון רסאל זצלה"ה ארלנגר

ר"ם בישיבת "קול תורה", ירושלים ת"ו

פעיה"ק ירושלים תובכ"א

שנת תשנ"ד לפ"ק

מפתח הענינים

מסכת ביצה פרק ראשון ביצה

העמוד בספר	לדף	שייך	הענין
א	ע"א	ב'	מוקצה
ה	ע"א	ב'	נולד
ז	ע"א	ב'	בסיס לדבר האסור
ט	ע"ב	ב'	מוקצה מחמת חסרון כיס
יא	ע"א	ג'	התחיל לטלטל
יג	ע"א	ד'	דבר שיש לו מתירין
יז	ע"א	ד'	דבר שיש לו מתירין בספיקא דינא
כ	ע"ב	ד'	י"ט שני של גלויות
כב	ע"ב	ד'	י"ט שני בשבועות
כג	ע"א	ה'	קדוה"ח למפרע
כו	ע"ב	ה'	שהחינו ביו"ט שני של ראש השנה
כח	ע"א	ו'	תקנות שנתבטלו
לא	ע"ב	ו'	מוכן לאדם ל"ה מוכן לכלבים
לב	ע"א	ז'	חזרה במקח
לד	ע"א	ח'	מוקצה באפר קר וחם
לח	ע"א	ט'	חלת חו"ל
מב	ע"א	י'	סוף טומאה לצאת
מח	ע"ב	י"א	טומאת עם הארץ
מח	ע"א	י"ב	מתוך שהותרה לצורך, ובגדר הואיל
נא	ע"ב	י"ב	הרמה במתנות
נד	ע"א	י"ג	מלאתך ודמעך לא תאחר
נה	ע"ב	י"ד	מלאכת אוכל נפש ומכשירין
נט	ע"ב	י"ד	הנאת חימום בשעטנו

פרק שני יום טוב

סה	ע"א	י"ז	רבוי בשיעורים
ע	ע"ב	י"ט	דבר שבחובה אינה באה אלא מן החולין
עב	ע"ב	כ'	אוכל נפש לגבוה
עג	ע"א	כ"א	רבוי במלאכות, ובגדר הואיל
עו	ע"א	כ"ב	גרם כבוי
עו	ע"א	כ"ב	כבוי מפני דבר אחר

פרק שלישי אין צדין

עט	ע"ב	כ"ג	מלאכה שאפשר לעשותה מערב יו"ט
פא	ע"א	כ"ד	צידה ביו"ט
פא	ע"א	כ"ד	ספק מוכן

ברכת אברהם

מסכת ביצה

פרק ראשון ביצה

ללא ה' דעמו ע"ז, זה גופא חקר בהכנה דבעינן שיכין דדעמו כל סעודתו, אבל בדין ב' אין יסוד דין דעמי עלי' אלא דמתחילה אסרו הכל חוץ מאוכל והך ג' כלים וחזרו והתירו כל הכלים שאינם מוקצים, (ע' רש"י לקמן י"ב ע"א ד"ה לפלגו, ל"ז ע"א ד"ה אטו, דמה שמוחר מפני שלא יוכלו לעמוד בהם, אבל לעולם טעם האיסור משום הוצאה שייך בכולם), ועצים ואבנים שאינם כלים לעולם אסורים גם דדעמי' עליו, הרי דאין טעם האיסור מחמת ההקצאה אלא דטעם ההיתר בכלים הנריכים לאדם, ל"ז בנהך דאקצי' מדעמי', דע"ז שוב דינם שוב לעצים ואבנים שנאסרו מזד עיקר הגזרה, ולא התירו אלא כלים הואיל ונריכים להם.

ולפ"ז מובן היטב מה דקרי הרמב"ם איסור מוקצה לאיסור אכילה ולא לאיסור טלטול, דאין איסור טלטול מחמת ההקצאה אלא דג"כ תולה בהקצאה, משא"כ איסור אכילה הוא מחמת ההקצאה דכל דמוקצה מדעמי' ל"ה מוכן, ודו"ק.

ד) ובמה שנתבאר נראה לנא להבנת דברי החס"ד בשנת (קנ"ז ע"ב ד"ה והא) שכתבו בפשיטות, דבעלי חיים ומחזרי אסורים בטלטול, גם אם מוכן לכלבים הוא מוכן לאדם, באופן שצבעה שנתבולה הבהמה ראוי ליתן לכלבים, וכן הפירות הנושרים מותרים אח"כ באכילה מזד דיני מוקצה, כיון שהיו ראויים לעורבים, מ"מ כל זמן שהם מחזרים, אעפ"י שראויים לעורבים גם אז, וכן הבע"ח ראויים לכלבים, מ"מ אסורים בטלטול. ולכא' תמוה, הא כיון דהם ראויים לכלבים ומוכנים לעורבים, מדוע אסורים בטלטול, הא מוכנים הם. וז"ע.

ולפמשג"ת דשאני דין אכילה מדין טלטול, נראה דגם אם מוכנים הם לדין אכילה, וכן שאר השתמשות בכלל אכילה דבעינן נמי מן המוכן, כמבואר ברש"י (שנת כ"ט ע"א ד"ה כי) דאעפ"י שאין איסור בהנאה הבהמה ממילא, כמבואר נמי בחס"ד פסקים (כ"ז ע"ב ד"ה חדש), מ"מ יש איסור להשתמש בידים כגון הדלקה או לסמוך כרעי המטה, ואפי' במקומו שאינו מחזר ומטלטלו, (ע' בית הלוי ח"א סי' י"ב), מ"מ לענין טלטול ענין בפני"ע שיש לדון בגדרי איסור זה.

בענין מוקצה

ענף א'

א) ברמב"ם (פ"א מהל' יו"ט הל' י"ז) וכל שאסור לטלטלו בשבת אסור לטלטלו ביו"ט אלא לזורך אכילה וכיו"ב, וכל שמוחר בשבת מותר ביו"ט, ויש ביו"ט מה שאין בשבת איסור מוקצה, שהמוקצה אסור ביו"ט ומותר בשבת מפני שיו"ט קל משבת אסרו בו המוקצה שמה יבא לזולז בו. כמד תרנגולת העומדת לגדל ביצים ושור העומד לתרישה ויוני שובך ופירות העומדין לסחורה כל אלו וכיו"ב מוקצה הן ואסור לאכול מהן ביו"ט עד שיכין אותם מבערב ויחשוב עליהם לאכילה, אבל בשבת הכל מוכן אצל שבת ואי"צ הכנה וכו' עכ"ל. והמתבאר מתוך לשונו דכל החילוק בין שבת ויו"ט אינו אלא לגבי איסור אכילה, אבל לגבי טלטול תרוייהו שוים. וז"כ מאי שנא איסור טלטול מאיסור אכילה, הא הכל מטעם מוקצה. ועוד מ"ט קרי לאיסור אכילה בשם מוקצה ולא כן איסור טלטול הא בתרוייהו נחלקו ר"ש וחכ' ומשמע לכא' דהכל הוא דין מוקצה.

ב) והנראה בזה עפ"י מש"כ החס"ם במהדו"מ דבמוקצה יש שני דינים נפרדים ואיסורים שונים, א) איסור אכילה דיסודו מאסמכתא דקרא דוה"י ביום הששי והכינו וכו' — ע' רש"י כ"ו ע"ב ד"ה ואי דלא אחז, וע' מלחמות בריש מכילתין — ויסודו דין דסעודת שבת ויו"ט בעינן דתהוי מן המוכן ואל"כ אסורה באכילה. ב) איסור טלטול ויסודו מגזרת נחמ"י בן חכל"י ומבו' בשבת (קכ"ג ע"ב) ח"ר בראשונה היו אומרים ג' כלים נטלין בשבת מקצוע של דבילה וכו' התירו וחזרו והתירו וחזרו והתירו עד שאמרו כל הכלים נטלים בשבת חוץ מן מסר הגדול ויתד של מתרישה וכו' ע"ש בגמ', א"ר חנינא בימי נחמ"י בן חכל"י נשנית משנה זו דכתיב בימים ההמה ראיתי ביהודה דורכים גתות בשבת וכו' וזו גזרה לשמירת שבת. וטעם לגזרה זו ע' רמב"ם וראב"ד סוף פכ"ד מהל' שבת. וע' רש"י לקמן (י"ב ע"א ד"ה לפלגו, ל"ז ע"א ד"ה אטו). וע' שבת קכ"ח.

ג) ונראה דחלוקים הם גם יסוד הטעם מה דההקצאה מדעמו גורם לאיסורם. דבדין א' זה גופא מה